

מתוך: משפט רוצחי היהודים מקובל, ההנמקות לגזר הדין

תרגום מגרמנית: בני גבירצמן

ציטוטים הקשורים לניסיונות מרי והתקוממות בקובל וסביבתה:

... עם היחידות הרוסיות נסוגו משם לא רק קומוניסטים, אלא גם רבים אחרים, במיוחד בגיל גיוס, וכן יהודים רבים (לא רבים), שחששו מפני הבאות. לאחר הכיבוש על ידי הצבא הגרמני, התעוררו מאבקים בין בני לאומים שונים, במיוחד נוכח שאיפתם החזקה של האוקראינים לעצמאות לאומית. מתנחלים פולניים ופועלי חקלאות יהודיים (הכוונה כנראה ליהודי הכפרים הנידחים, שעסקו במקצועות החקלאיים) נמלטו אל הערים (וביניהן אל קובל), כדי למצוא בהן מחסה כאשר הצבא הגרמני נאלץ בחורף 1942/43 לבצע התקפות נגד קשות על הפרטיזנים שפעלו ביערות ובביצות. שני הגיטאות הוקפו בחומה מייד עם הקמתם או זמן מה לאחר מכן. החומה היתה מורכבת מגדר עץ שבראשה תיל דוקרני. ליהודים הותר להיכנס לגיטו או לצאת ממנו רק דרך שערים, שבהם ניצבו ז'נדרמים גרמניים. לאחר מכן הועברה ההשגחה על הגיטאות לאוקראינים, אנשי המיליציה (האוקראינית) שמפקדה היה הנאשם מנטיי. הז'נדרמריה הגרמנית הסתפקה בעיקבות זאת בבקרה על המיליציה האוקראינית ורק מדי פעם ביצעה פעולות עונשין בתוך הגיטו. ... הנאשם קאסנר (המומחה הרשמי מטעם נציבות המחוז), גם לא יכול היה לאמת את טענתו, כי בעת האקציה הותקף מפקד היחידה ונהרג על ידי יהודי שהחזיק תער. ... ביום הראשון (של האקציה הראשונה) ירה (קאסנר) במו ידיו בשני יהודים בגיא ההריגה. אחד משני היהודים הללו היה צריך לשמש כרופא במיתקן השירות של הרכבת הגרמנית בקובל. שמו היה ד"ר הרץ. שמו של השני היה לנדוור, לדברי הנאשם. לפי תיאורו של הנאשם קאסנר, פנו אליו שני היהודים בעת שהמתינו לתורם למות בגיא ההריגה, מסרו לו רשימה של פרטיזנים מוסוויים הפועלים במתקני שירות גרמניים, וביקשו ממנו להוציאם להורג בו במקום, כי אין בפניהם מוצא אחר וכי לא היו רוצים להמתין עוד לגורלם. ... כמה יהודים הצליחו להימלט בזמן ההסעה לגיא ההריגה...

... בקובל היה הנאשם מנטיי תחת פיקודו הישיר של ראש משטרת המחוז, לויטננט ראפ, שבסך הכל היו לו 15 – 20 אנשי ז'נדרמריה בקובל שהוצבו בעמדות בתחום השיפוט של נציבות המחוז, ומייד לאחר הגעתו הוטל עליו לאמן אנשי מיליציה אוקראיניים. מספרם של אנשי המיליציה הזקוקים לאימון השתנה מדי פעם. בממוצע הם מנו 40 – 60. המיליציה התאכסנה במבנה משותף שנמצא מחוץ לגרעין העירוני, ברחוב מונופול. שם התגורר וישן גם מנטיי. מנטיי לא רק אימן את אנשי המיליציה החמושים, אלא גם הוליך אותם, על פי פקודתו המפורשת של ראפ, למלחמה בפרטיזנים ולמילוי משימות משטרתיות. מנטיי פעל כך עד סוף מרץ 1943. בליל ה-28 במרץ ערקו כל אנשי המיליציה וכמו אנשי המיליציות בערים האחרות ברחבי אוקראינה, הצטרפו לכנופיות של בולבה (מנהיג אוקראיני לאומני). מלבד יחידת האימונים בפיקודו של מנטיי היתה בקובל יחידת מיליציה אוקראינית נוספת, בפיקוד אוקראיני. יחידה זה הוצבה בקירבת הכלא ועמדה ישירות תחת פיקודו של ראש המשטרה ראפ.

... **ראפ** הורה לו (למנטאיי-מפקד המיליציה האוקראינית), לאחר ההמתות ההמוניות, לחפש אחרי יהודים שנמלטו ליערות וכאלה שמחוסר ברירה מצאו להם מיסתור בתוך הגטו שפונה, הוא מילא גם את הפקודה הזאת. אנשי המיליציה הביאו את היהודים שלכדו אל בית הכנסת בקובל ושם כלאו אותם בהשגחתם, עד שהובאו להיירות או עד לגירושם.

... הנאשם **קאסנר** עצמו מסר, שהגידור (בגטו שבעיר החדשה) לא היה מושלם ואילו היו היהודים רוצים ברצינות להימלט, לא היה דבר שיעמוד בדרכם.

... התיאורים הבאים של הנאשם (קאסנר) לא זכו בכל אמון (של בית המשפט): על המסילה ליד גיא ההריגה, ניצבו שני קרונות מים, שמהם שתו היהודים והתרחצו. מסביב, בכל מקום, ישבו יהודים. שני רבנים ניהלו טקסים דתיים. ד"ר פונק דיבר איתם ושאל אותם מדוע לא ניסו להימלט ליער. הרבנים ענו, כי נוכח שנאת האוכלוסייה האוקראינית ליהודים, לא היה לבריחה כזאת כל סיכוי להצלחה. (האוקראינים) היו שורפים אותם חיים, אם היו מוצאים אותם.

בחקירתו (של קאסנר) מה-25 בפברואר 1963, כאשר השופט החוקר שאל אותו באילו מקרים הרג יהודים לפי בקשתם, הוא אמר: מדובר ביהודים ד"ר הרץ ולנדוור. שני אלה נראו על ידיו תמיד כסייענים וכמארגנים של תנועת הפרטיזנים הסובייטיים בגטו. הוא העיר בעניין זה, כי הוא עצמו הותקף 11 פעם, אבל כל ההתקפות הללו סוכלו. בעת החיסול הסופי של הגטו ניגשו אליו שני היהודים הללו בגיא ההריגה, אמרו לו כי הם עומדים למות, כי אין להם מוצא אחר, וביקשו ממנו שיירה בהם, כי אינם רוצים להמתין עוד לגורלם. הם הבהירו עוד, כי הם היו האחראים העיקריים למודיעין ולאספקה (של הפרטיזנים) בעיר קובל וכי עשו כל מאמץ כדי לארגן ולבצע בדיוק המרבי את הוראות יחידות הפרטיזנים הסובייטיים. הוא ירה בהם, איפוא, כי שניהם ביקשו זאת.

... בחקירתו מה-11 במרץ 1963 חזר בו הנאשם מהודאתו וטען כי לא הוא אלא ה.ס.ס. האופטטורמפיהרר גרטנר ירה בשני היהודים בגיא ההריגה. שני היהודים ירדו מהרכבת עם תיק מסמכים ומסרו לידי את התיק, שלפי דבריהם הכיל רשימות של כל הפרטיזנים המועסקים במיתקנים גרמניים. תוך כדי כך מסרו, כי הרוסים לא עמדו בשום הבטחה שנתנו ליהודים ועל כן הם מבקשים, כי יירו בהם מייד, שכן גורלם נחתם והם אינם רוצים להמתין לו הרבה. ... בחקירתו העיקרית הוא טען, כי נבה היה נוכח כאשר ד"ר הרץ ולנדוור ניגשו אליו בגיא ההריגה. בגלל רשימת הפרטיזנים שנמסרה (על ידי השניים) הוא ביקש להעביר אותם לאנשי הביטחון בטוריסק. אבל נבה הכריז, כי עליו להישמע לפקודה שכל יהודי שהגיע לגיא ההריגה, אסור לו לצאת משם בעודו בחיים. נבה כחן את הרשימה ואמר, כי אין בה כל חדש. בקשתם של שני היהודים לירות בהם בו במקום, נדחתה על ידי הנאשם. ואז הובלו השניים אל תוך המחפורת ונורו בידי צוות היורים.

... עם זאת אין בית המשפט מאמין כלל לטענה, כי שני היהודים שבהם ירה הנאשם ביום הראשון להמתות ההמוניות, "היו עמוד התווך בפעילות מודיעין ואספקה של גורמים (פרטיזנים) בקובל". כי לו אכן היו פועלים עם האויב (הפרטיזנים), בוודאי היו עוצרים אותם בגלל פעילותם, כדי לגלות איך התאפשרה פעילות משותפת זו, היכן הסתתרו ואילו אמצעים עדיין עמדו לרשותם כדי לגרום נזקים. תירוץ זה הזים הנאשם עצמו, כאשר סיפר בחקירתו העיקרית, כי נבה התבונן ברשימת הפרטיזנים ואמר כלאחר יד, כי כל אלה כבר ידועים. אבל אפילו דברים אלה אינם מהווים הוכחה, כי אפילו מבלי להתחשב בכך שנבה כלל לא היה בגיא ההריגה, (אילו אכן מסרו היהודים רשימה של פרטיזנים) בוודאי היו שני היהודים, כפי שמשוכנע בית המשפט, נחקרים ביסודיות, שכן לפחות אין להוציא מכלל אפשרות שהם ידעו יותר מכפי שאפשר היה להסיק מהחומר הכתוב שבידיהם. לחקירות כאלה יש לייחס הרבה יותר את הסיבה לכך שהיהודים,

לפי דברי הנאשם, היו מוכנים להסגיר את חבריהם הרוסיים ואת בני עמם, (אף כי זאת) טענה שמראש אי אפשר להאמין בה. איש מאלה שהיה אז מסוגל לעבודת מודיעין, לא היה כה נאיבי להאמין בכך, שבתנאים הקשים בגטו, העלו הפרטיזנים על הכתב את כל פעילויותיהם.

על חלקו (של קאסנר) בהוצאתם להורג בירייה של עשרה יהודים לפני בניין היודנראט, לאחר שנלכדו בביקורת בשער הגטו הצהיר הנאשם עצמו שוב ושוב בחקירותיו. בחקירתו מה-19 בפברואר 1963 הוא הודה כי במו ידיו הוציא להורג ביריה בעורף עשרה יהודים לאחר ביקורת בשער הגטו ולאחר שהם הוכרחו לכרוע ברחוב. יהודים אלה שיתפו פעולה עם הרוסים והמשימה שקיבלו היתה להרעיל את המזון במטבחים הגרמניים באמצעות כמוסות רעל. תוכניות אלה נחשפו על ידי נאמן (לגרמנים). נאמן זה גילה, כי בערימת עצים, ליד בית המרחץ של קובל, מוסתר קרטון המכיל את כמוסות הרעל. הוא, קאסנר, דיווח לרובנו על הגילוי. בעיקבות זאת הגיע לקובל איש שירותי הביטחון, כדי לקחת את הכמוסות הללו. עשרת היהודים ששיתפו פעולה עם הרוסים חזרו מהעבודה ועברו בשער הגטו ביקורת שיגרתית, כדי לגלות אם יש ברשותם כסף, על מנת לתת לנאמן הזדמנות לזהות את האשמים. אחרי שנתגלה אצלם כסף, נעצרו היהודים הללו. לאחר מכן דווח הדבר לפומרניץ, נשיא היודנראט והוא חקר את עשרת היהודים נמרצות, בדרישה לדעת אם אכן קיבלו את הכמוסות. הם הודו באשמה והוא, הנאשם, במסגרת תפקידו כאחראי לביטחון, אומנם ירה בעורפם במו ידיו. על פי הצהרתו של העד היהודי מיכאל פומרניץ (פומרניץ אחר-נשיא היודנראט נרצח), הבהיר הנאשם שוב, בעת חקירתו ב-26 בפברואר 1963, כי אכן במסגרת תפקידו כאחראי לביטחון ירה בכעשרה אנשים, כי אנשים אלה עמדו בקשר עם הרוסים והיו ברשותם כמוסות רעל.

בהודאה זו הוא דבק גם בחקירתו ב-29 במאי 1963, בה הצהיר, כי הכריז וכי הוא ממשיך לדבוק בכך, שעשרת האנשים הללו – מרביתם יהודים, אבל גם שני רוסים בתוכם – נורו על ידיו, כי הם עמדו בקשרים עם הרוסים, סיפקו להם שירותי מודיעין והחזיקו ברשותם כמוסות רעל. גנרל גבהארד פון קוטשה, שלפי ידיעתו ישב בפוזן והשתייך לשירות הריגול של קאנאריס, נתן את הפקודה לירות (בעשרה). גנרל קוטשה היה לדעתו (של הנאשם) תחת פיקודו של גנרל בורגדורף, ובתורו – (תחת פיקודו) של קאנאריס. עוד אמר קאסנר, כי מפקדו הישיר במסגרת הוההרמאכט (הצבא הגרמני) היה גנרל פון קוטשה, אבל את הוראותיו כאחראי לביטחון הוא קיבל ישירות, אישית, ממיפקדו של קאנאריס. רק בחקירת הנאשם ב-28 ביוני 1963, כלומר חודשים לאחר מכן, נתקבלה הצהרתו של לאודה, ובמיוחד (מה שנאמר בה) כי לאודה עמד להיפגש בקובל עם מפקד משטרת הביטחון בוהלין, ס.ס. אוברשטורמבאהנפיהרר ד"ר פיץ, ואז חזר בו (הנאשם) מהודאתו הקודמת וטען כי מאחר שהשופט החוקר כבר ידע ממילא את שמו של ד"ר פיץ, יכול הוא כבר לומר גם כן, כי ד"ר פיץ ירה בעשרת האנשים ששניים מהם היו רוסים, ולא הוא, קאסנר, כפי שטען עד כה. בדרך מהשער נמלט אחד העצורים והוא, קאסנר, רדף אחריו, ואז ירה ד"ר פיץ (בשאר העצירים) באקדח שקיבל קודם לכן ממנו (מהנאשם). הוא עוד אמר לד"ר פיץ, כי טילפן אל גנרל פון קוטשה והלה פקד עליו לירות באנשים. על כך השיב לו ד"ר פיץ, כי האישור (של פון קוטשה) לא היה נחוץ, מכיוון שמדובר בפירוש במקרה של פעילות פרטיזנים. הוא, קאסנר, תפס את העציר הנמלט ומסר אותו לד"ר פיץ, שירה גם בו.

בתזכיר שמסר לשופט החוקר ב-11 בספטמבר 1963, טען הנאשם, כי האנשים שנורו היו פרטיזנים רוסיים, כי היו בידיהם שטרות של רובלים. היה אז איסור מוחלט (על האוכלוסייה) להחזיק רובלים, כי הרובלים הוחלפו במטבע הקרבוואנצן. הפרטיזנים השתמשו ברובלים כסימן זיהוי להשתייכותם לכנופיות. בפברואר 1942 דווח על ידי אוגדת הצבא 22, שבעת המיבצע הנרחב הכושל, שנועד לדחוק את הכנופיות (את הפרטיזנים) התברר שהם משתמשים באמצעים כימיים. יהודי נאמן גילה לנבה, כי חברי קבוצה יהודית הזמינו אצל החיית לנדסקרון בקובל לתפור להם

בצווארון של ז'אקט כיס עם שני כפתורים המסוגל להכיל כמוסות. בישיבה אצל מנהל משרד המלחמה בפשע של הרייך **נבה**, עם מפקד משטרת הביטחון והס.ד. נאמר לו, כי אחר הצהריים, מייד אחרי החזרה מהעבודה, יש לעצור את הקבוצה. **נאמן (יהודי) היה צריך לזהות את האנשים** אחד אחד. בעיקבות זאת הוא וידא אצל גנרל **פון קוטשה** בפוזן את הפקודה להרוג במקום את חברי הקבוצה. לאחר מכן הוא יצא אל הגטו, שם כבר נעצרו כמה אנשים על ידי **נבה** וד"ר **פיץ**. לפני זכרונו של הנאשם, מדובר בשמונה יהודים ובשני רוסים. מלבד זאת היו אצלם גם כלי נשק. הובילו אותם לגטו, לפני הבניין של מה שהיה אז היודנראט. ד"ר **פיץ** ביקש ממנו אקדח, והוא הביא אותו בעצמו ממכוניתו של **קאסנר**. שניים מהעצירים נמלטו, אבל הוא ו**נבה** תפסו אותם ומסרו אותם לידיו של ד"ר **פיץ**, והוא ירה בהם כמו באחרים. הוא, **קאסנר**, דיווח אז ל**נבה** וד"ר **פיץ** שגנרל **פון קוטשה** הורה לירות בקבוצה. שניהם אמרו לו, כי לא היה צורך בקבלת הסכמתו של הגנרל.

בחקירתו העיקרית תיאר הנאשם את המקרה במלואו ובמפורט, כמו בתיאור שמסר לשופט החוקר בחקירתו מה-11 בספטמבר 1963, בהבדל אחד, שלפיו מסר הנאשם לגנרל **פון קוטשה** לאחר שאירע המקרה, כי אצל כמה מחברי הקבוצה נמצא נשק וכי כמוסות הרעל נמסרו להשגחת הממונה על המחוז. הוא מסר עוד, כי הקבוצה נורתה בגטו כדי להפחיד, אך הסיבה (**האמיתית**) להריגת חבריה לא נמסרה לתושבי הגטו. להם נאמר רק, כי הקורבנות נורו מאחר שנמצא אצלם כסף. לבסוף, בתשובה לשאלה מדוע בחקירתו הראשונה התחמק מלמסור, כי הקורבנות נורו במו ידיו, טען, כי בטעות סבר שמדובר במקרה אחר, שאירע לו כאשר נסע לראטנו בענייני שירותו. במקרה זה הוא ירה בתת מקלע **בפרטיזנים שישבו על עמודי טלפון והפיל אותם**. לגבי שאלות אחרות בחקירה העיקרית טען הנאשם כי אף פעם לא הרג במזרח אדם ביריה בעורף.

בית המשפט משוכנע מכך, כי הנאשם **קאסנר** ירה במו ידיו בעשרת היהודים. מתבקשת השאלה לאיזה צורך הציג את הפרטים הלא נכונים בדבר היריות במו ידיו. לא מתאים לאישיותו, להודות במעשה שלא הוא עשה, רק מפני שכביכול אינו יודע כלל את שמות מבצעי המעשה. אם נתעלם לחלוטין מכך שמקרה כזה, כפי שתואר על ידי **קאסנר**, בוודאי נטמע עד לפרטיו הקטנים ביותר בתודעתו של הנאשם, בגלל ערנותו הרבה לגבי פרטים של אירועים שחווה בעצמו. אומנם היו לו כמה פרטים בלתי מובנים, שיכול היה אז לפחות להלביש אותם על הממונה, ה.ס.ס. אוברשטורמבאנפיהרר ד"ר **פיץ**, כלומר מפקד משטרת הביטחון בוואלין, ואף למסור זאת לשופט החוקר. משום כך משוכנע בית המשפט, כי לא ייתכן שהנאשם, שאף פעם לא המית אדם ביריה בעורפו, החליף את האירוע של הוצאה להורג של עשרה אנשים, שנעצרו אחרי שנערך אצלם חיפוש, באירוע אחר, שבו נורו פרטיזנים בקרב. הסברים ברורים מדוע חזר בו מהודאתו הקודמת, הוא לא נתן. משום כך, משוכנע בית המשפט כי יש לראות בהצהרתו המאוחרת שלא הוא, אלא ד"ר **פיץ** ירה באנשים אלה, טענה שנאמרה להגנתו (**ואיננה אמת**).

... (**בית המשפט**): לצורך אותה מטרה הוא (**קאסנר**) הצהיר, כי אלה שנורו החזיקו בנוסף לכמוסות הרעל גם נשק, וכי שיתפו פעולה עם פרטיזנים רוסיים. **אומנם ייתכן כי הרוסים, במלחמת הפרטיזנים, הפעילו קבוצות כימיות (עם נשק כימי)**. זאת אישרו שני המומחים, **ד"ר פרוינד** ו**ד"ר סראפים**, בחוות דעתם. עם זאת, מול ההוכחות (**המנוגדות לכך**), מוציא בית המשפט בהחלט מכלל אפשרות, שהיהודים שנורו החזיקו כמוסות רעל וכי עמדו בקשר עם הפרטיזנים. אילו אכן היה המודיעין מחזיר אז, בקובל, נאמן שלו לקבוצה כימית כזו, ואילו הנאשם, כפי שהוא טוען, אכן העביר את הידיעה על כך לרובנו, בה עבד נוימרקל ביחידת המודיעין, היה **נוימרקל** חייב לדעת על כך. אבל לו לא נודע על כך מאומה. אירועים חשובים כאלה היו צריכים להופיע גם בדיווחי משטרת הביטחון. בדיווחים אלה אין עליהם מאומה. גם העד **ד"ר לנינג**, הרופא במרפאת המילואים בקובל, אינו יודע כלל על **מקרים של קלקול קיבה המוני** באביב 1942, ביחידות הגרמניות בקובל, אירוע שהיה מחייב בדיקה מעמיקה לסיבות קלקולי הקיבה והיה מגלה כי נגרמו כתוצאה

מפעולה של קבוצה כימית (של פרטיזנים). בית המשפט משוכנע, כי אילו אכן אירע כדבר הזה, היה נודע עליו לרופאים במרפאה הצבאית. בוודאי שלפני הוצאתם להורג של עשרת היהודים היו מזהירים את המרפאות הצבאיות, כמו שירותים גרמניים אחרים, כגון הרכבת, שבהם הועסקו יהודים ואשר הופעלו בהם מטבחים משלהם, כי לפי הודעות נאמנים קיים חשד שקבוצות כימיות פועלות במטרה להרעיל מזון במטבחים גרמניים בקובל. יש להוציא מכלל אפשרות, כפי שמשוכנע בית המשפט, שההרוגים השתייכו לאירגון פרטיזנים, כפי שפורסם כדי להפחיד את יושבי הגטו האחרים. שכן הוצאה להורג על שיתוף פעולה עם פרטיזנים עשויה להפחיד אחרים רק כאשר אלה שרוצים להפחידם יודעים מדוע היתה ההוצאה להורג. אבל למעשה, כפי שהנאשם קאסנר עצמו גילה, לא נאמר ליושבי הגטו האחרים, מדוע אלה שנערכו אצלם חיפושים נורו. כתוצאה מכך אפשר לקבוע, כי להמתות היו סיבות אחרות. בעקבות כל אלה שוכנע בית המשפט, כי הנאשם המציא את הסיפור שהיהודים שנורו שיתפו פעולה עם הפרטיזנים כדי לייפות את טיפולו בפרשה וכי למעשה הוא זה שירה בעשרת היהודים, על כי החזיקו ברשותם כסף בניגוד לאיסור וכי ממילא הם היו מהיהודים שתוך זמן קצר עמדו להמיתם והוא ידע בבירור, כי לא יהיה עליו לשאת באחריות על המתת יהודים ביוזמתו שלו וכי יתר על כן, כפי שהוא עצמו התבטא פעם, היהודים נחשבו כ"טרף) חופשי לזאבים". בכך הביא בית המשפט בחשבון את הצהרתו של העד מיכאל פומרניץ. כפי שמסר, הוא היה אחד מאנשי קבוצת העבודה, שבחיפוש בשער הגטו הוצאו מתוכה היהודים שנורו לאחר מכן. קבוצת העבודה מנתה 40 איש. בבדיקתם השתתפו מלבד קאסנר גם כמה גרמנים אחרים. אצל כל אחד מחברי קבוצת העבודה נערך חיפוש אחרי כסף. כאשר נמצא כסף, אמר הנאשם לגרמנים האחרים, כי ליהודים יש תמיד מטבע זר. הוא (העד) לא הבחין בכך שמחפשים אחרי רעל. העד חושב כי 12 יהודים מבין אלה שנעשה אצלם חיפוש, הומתו על ידי קאסנר ביריה בעורף. אחד מהם ניסה להימלט, אבל פלדובל (סמל) נמוך קומה דקר אותו בכידון הרובה, עצר בו והביא אותו בחזרה אל קאסנר, שירה בעורפו. במבט לאחור, ייתכן כי פומרניץ לא התמצא בדיוק במועדים שמסר. ייתכן גם שכמה פרטים נמחקו מתודעתו, אבל במקרה הזה תואמת הצהרתו את הודאתו הקודמת של הנאשם קאסנר, כי ירה בקורבנות לאחר שנערך אצלם חיפוש אחרי כסף ולא אחרי כמוסות רעל או נשק חם.

... (בית המשפט): הרבה עדים גרמניים, שבאותה עת הועסקו ברכבת בקובל - ביניהם גלסדורף, נימאן ושניידר - מסרו כי כבר לפני האקציה, פרחו שמועות על החיסול הקרוב של היהודים, ואף כי דובר רק על "עקירה", ידעו הכל בבירור כי הכוונה היא להשמדה. גם ד"ר ייגר וד"ר לנינג אמרו, כי הכל ידעו אז איזה גורל מצפה ליהודים. אפילו מספר יהודים ידעו זאת. ד"ר ייגר, לפי דבריו, הזהיר את היהודים העובדים במרפאה שלו. אבל הם נשארו למרות הכל. הלבונטית היהודיה שלו, הבהיר, נשארה אצל הוריה, כי רצתה למות עמהם, כאשר ייגזר עליהם למות.

... (בית המשפט): אומנם הוא (מיכאל בבצ'וק) גם סיפר שאחד מאנשי המשטרה היהודית שנעצרו, בשם ארליך, תקף את מנטיי וניסה לחנוק אותו למוות. אולם מנטיי התגבר עליו והשליך אותו בעודו בחיים לבור שופכין. עדים יהודיים אחרים נתנו תיאור מרוכך יותר על גורלו של ארליך. מתיאור קודם של המקרה משתמע, כי המאבק בין מנטיי לארליך אירע בכלא (של קובל) והנאשם (טעות?- העד) לא טען אף פעם כי הוא עצמו היה בכלא ועל כן ברור כי רק שמועה על המקרה הגיעה אליו בגטו - והוא חזר על כך (בעדותו). שמועות כאלה בפני עצמן אינן מהוות מקור אמין של מידע ואינן מצריכות בירור נוסף.

... (בית המשפט:) העד יהושע פוצ'טר האשים את הנאשם מנטיי בכך שבמחצית השנייה של שנת 1942 הורה לירות באשתו ובילדיו. ימים ספורים לפני חיסול הגטו בעיר החזדשה, אמר העד, עלה בידיו, בעזרתו של שוטר מקוף אוקראיני, אותו הכיר היטב, להימלט עם בני משפחתו ליער. אבל שם הם נתגלו על ידי אנשי מיליציה אוקראינים אחרים, וביחד עם עוד כארבעים יהודים, שנתפסו במקומות אחרים, הובלו בעגלות רתומות לסוסים אל קסרקטין המיליציה ברחוב מונופול.

... (בית המשפט:) כאשר הוא, מאנטיי, הגיע לקובל באביב 1942 וראפ פקד עליו מייד לקחת על עצמו את אימוני המיליציה האוקראינית, ניסה להתנגד. על כך הוא קיבל הרצאה ארוכה שבמהלכה הבהיר לו ראפ, כי הוא, מאנטיי, איננו יודע כלל איזו עוצמה יש לו, לראפ, עליו. (במילים אחרות: מה שראפ יכול לעשות לו אם לא ימלא את הוראותיו). בעיקבות זאת הוא נכנע לדרישה. הדבר הפך אותו לזאב בודד, מכיוון שעמיתיו ממשטרת קובל הגיעו כולם מהז'נדרמריה, בעוד שהוא הגיע ממשטרת הביטחון ועל כן לא היה לו איתם אף פעם קשר אמיתי. על כן היה חשוב לו שלאחר קבלת האחריות על אימוני המיליציה, יוכל ללון במיתחם המיליציה. ראפ גם הטיל עליו לאחר מכן לירות בפרטיזנים שראפ עצמו מסר לידיו, או שנמסרו לו על ידי אנשי מיליציה אוקראיניים. בפעם הראשונה שקיבל הוראה כזאת, לירות בשלושה פרטיזנים, הוא העלה כמה תירוצים שלא לעשות זאת. על כך השיב לו ראפ מפורשות, כי יעמיד אותו לדין צבאי על סירוב פקודה, או אפילו יירה בו במו ידיו. נוכח איום זה, שנראה לו רציני, ביצע את הפקודה הזאת וגם פקודות דומות שקיבל לירות בפרטיזנים.

... (בית המשפט:) בלילה של ה-28 במרץ 1943, בו ערקו אנשי המיליציה אל הפרטיזנים, לא נמצא הנאשם מאנטיי במיתחם המגורים, אלא בסויר ביקורת. בהיעדרו, פרצו אנשי המיליציה לחדר הנשק ולחזרו של מאנטיי במיתחם, ירו בנגד הגרמני יליד המקום, גרינוביצקי, נאמנו של מאנטיי, ונמלטו ליער עם כל הנשק שמצאו, לאחר שפתחו את החדר שבו ננעלו הנשים ובעלי המלאכה היהודיים, ודרשו מהם להצטרף אליהם ביציאה ליער. היהודים נרתעו מלבוא, והתחבאו בחדר הכביסה. באותו לילה ערקו אל הפרטיזנים גם יחידות אחרות של אנשי משמר אוקראיניים, לא רק בקובל אלא גם בכל המחוזות שהשתייכו לאזור השלטון הצבאי. הנאשם קאסנר, מפקד משטרת המחוז ראפ ומי שהיה אז מפקד משטרת קובל, אולדמן, יצאו עוד באותו ערב לרחוב מונופול (שם נמצא הקסרקטין של המיליציה), כדי להיווכח מה אירע. זמן קצר לאחר שהם עזבו שוב את מיתחם המגורים, בוודאי בסביבות 3 בבוקר, בא גם הנאשם מאנטיי בחזרה למיתחם ויודא מה בדיוק קרה. לאחר מכן הוא לא נשאר במיתחם ברחוב מונופול ועבר לתחנת הז'נדרמריה בדרך לוצק, שם הוא נשאר עד אור הבוקר.

בבוקר ה-28 במרץ 1943, שהיה יום ראשון, חזר הנאשם מאנטיי כבר בשעה מוקדמת מאוד, אל קסרקטין המיליציה ברחוב מונופול. הוא זעם על כך שהמיליציה האוקראינית ערקה אל הפרטיזנים ורצה לנקום את "בגידתם", כפי שהוא ראה זאת, בבני עמם.

... (בית המשפט:) בלילה שבין יום ראשון ליום שני, כלומר לקראת ה-29 במרץ 1943, אבל ייתכן גם כי כשבועיים לאחר מכן, נמלטו אל היער בעלי המלאכה היהודים, שהועסקו על ידי מאנטיי (במיתחם המיליציה) ברחוב מונופול. שכן בגלל עריקת אנשי המיליציה, לא היתה ליהודים הללו תעסוקה, והם חששו משום כך, כי יוצאו להורג בירייה כמו שאר היהודים.

... (בית המשפט:) לאחר מלחמת פולין-גרמניה (הפלישה הגרמנית לפולין), כאשר קובל היתה בשליטת רוסיה, נמלטו הוא (העד מיכאל אוליניק) ומשפחתו מהעיר, כי לא רצו לחיות תחת שלטון בולשביקי. עד מאי 1942 הוא עבד כטכנאי בחברת AEG בברלין. במאי 1942 הם חזרו לאוקראינה מתוך אמונה כי הגרמנים באו כמשחררים (מהשלטון

הקומוניסטי). אולם הם התאכזבו מאמונה זו מייד לאחר שנאלצו לבוא במגע עם המינהלה האזרחית בקובל, ובראש וראשונה עם הנאשמים **קאסנר** ו**מאנטיי**. מסיבה זו הם יצרו מייד קשר עם הפרטיזנים ובתחילת 1944 ברחו אל היער, אל קבוצת הפרטיזנים **בולבה-בורובץ**, שנלחמה נגד הגרמנים ונגד הרוסים, למען אוקראינה חופשית. בעיקבות קשריו עם הפרטיזנים הוא ידע מראש על העריקה הצפויה של אנשי המיליציה. הוא ידע בבירור, כי **לאיליוק** (**תיאודוסי איליוק**, הכומר של הכנסייה האוקראינית-אוטוקפאלית-אורתודוקסית) לא היו כל קשרים עם הפרטיזנים. בנוסף, לא היה זה אפשרי של**איליוק** היה אקדח בכיס, כאשר **מאנטיי** ירה בו. **איליוק** היה פחדן מדי. לאחר המלחמה, כאשר השלטון הבולשביסטי הוחזר על כנו בקובל, היגר העד עם משפחתו לאוסטרליה.

... (בית המשפט): בפרק II של כתב הכרעת הדין הזה, הועלתה נגד הנאשם **מאנטיי** האשמה שבעת גירוש היהודים מבתיהם בתחילת האקציה ביוני 1942, ירה לכאורה ברב **טברסקי** ובמורה **אברוך**, ואילו **קאסנר**, על פי עדותו, הואשם (בסעיף זה) בהדחה לרצח.

שני הנאשמים הכחישו את המעשה. הם הופללו בהצהרותיהם של העדים **בנציון שר**, **בלה טפר**, **שטיינקרוג**, **אשר פרס**, **בבה מנז'ה**, **סימה פנטורין** ו**סופיה ברונשטיין**.

שר העיד, כי הנאשם **קאסנר** הירשה לרב **טברסקי** למורה **אברוך** לדבר איתו לפני היהודים שרוכזו מחוץ לגטו. הם דיברו איתו על מותם הצפוי של היהודים וביקשו ממנו רק ללכת למותם בגבורה. בסיום דבריו עם **קאסנר** שאל אותו **אברוך**, אם הוא מאמין, שעל ידי רצח היהודים תנצח גרמניה במלחמה. אבל לא כך יהיה. גרמניה כבר הפסידה במלחמה. חבל רק כי עיניהם של היהודים הללו לא יוכלו לראות את סופה. לאחר הכרזה זו, שוחחו שני הנאשמים זה עם זה. תוך כדי כך פנה הנאשם **מאנטיי** לאחור וירה כדור אחד בראשו של הרב ואחרי כן בראשו של המורה.

בהצהרתו בשבועה מה-10 בפברואר 1956, שמסר העד לצורך תביעת הפיצויים האישית שלו, הוא קבע, כי בעת ריכוז היהודים בכיכר בריסק, לא נורו **טברסקי** ו**אברוך**, אלא **משה פרל**, חבר היודנראט, ו**לייב באס**, מפקד המיליציה היהודית. ואילו בהצהרה בשבועה מה-23 ביוני 1957, בהצהרה בשבועה למען דורש הפיצויים **שמואל וויינר**, הוא מסר כי **משה פרל** היה עדיין בחיים גם לאחר חיסול הגטו של היהודים חסרי המקצוע.

לפי דבריה של **בלה טפר**, ניצבה היא עצמה ליד **אברוך**, כאשר אמר את דבריו. **אברוך** אמר ליהודים, כי במקרה שמישהו מהם יישאר בחיים לאחר האקציה, עליו להודיע לכל העולם מה עשו הגרמנים ליהודים בקובל. על כך ירה **קאסנר** בפיו של המורה **אברוך**.

היא ידעה בביטחון, כי **קאסנר** ירה. את **מאנטיי** היא לא ראתה. גם **טברסקי** לא נמצא במקום כאשר המורה **אברוך** נהרג. היא שמעה, כי הוא נהרג במקרה אחר ובמקום אחר.

... (בית המשפט): האשמה זו הועלתה נגד **קאסנר** על ידי העדה **אוטקיין**. לדבריה, הלכה בקבוצה של צעירות יהודיות לעבודה בקסקרטיין הצפוני של רובע **גורקה**, כדי לכבס את בגדיהם של החיילים הגרמניים שהיו מוצבים שם. יום אחד עצר הנאשם **קאסנר** את קבוצת העבודה בדרכה הביתה. בערך באותו זמן הוא ערך ביקורת אצל קבוצת עבודה של יהודים. באותה קבוצה נמצאו שני גברים שנראו דומים מאוד זה לזה. הם נראו כאב ובנו או כשני אחים. אחד מהם החביא תרנגולת מתחת למעילו. **קאסנר** הורה לו לכרוע על ברכיו. האיש ביקש שלא ייקחו לו את התרנגולת, כי היא מיועדת עבור ילד חולה בגטו. **קאסנר** לא הירשה לעצמו להתרכך, וירה בשניהם. בתחילה בזה שהחזיק בתרנגולת ואחרי כן בקרוב משפחתו.

